зерна дрібнонасінних штамбових сортів квасолі звичайної на рівні вище 2,5 т/га рекомендовано вирощувати сорти Перлина та Надія за поєднання інокуляції насіння ризобофітом (200 г/га) та мінеральних добрив у нормі $N_{60}P_{20}K_{20}$.

УДК 634.23:631.52
Долгова С. В., молодш. наук. співроб. відділу селекції та сортовивчення
Мелітопольська дослідна станція садівництва ім. М. Ф. Сидоренка ІС НААН
e-mail: s.dolgova@ukr.net

СОРТИ ЧЕРЕШНІ – ДЖЕРЕЛА ЦІННИХ ОЗНАК ДЛЯ ПЕРСПЕКТИВНИХ НАПРЯМІВ СЕЛЕКЦІЇ

Сучасні вимоги до сортів передбачають високий рівень адаптованості до місцевих умов, стійкість проти грибних хвороб, високу врожайність та відмінні смакові якості плодів. Тому, проблема добору нових сортів для інтенсивних насаджень черешні є актуальною.

Метою досліджень було визначення біологічного потенціалу сортів черешні щодо стійкості проти несприятливих факторів довкілля, урожайності, якості плодів. Об'єкти – 129 сортів черешні, серед них 111 (або 86 %) – сорти українського походження (в т. ч. 103 – селекції дослідної станції), 20 інтродукованих з Росії, Чехії, Франції, США, Канади та Німеччини. За період 2011–2016 рр. за основними господарсько-біологічними ознаками виявлено сорти-джерела:

- стійкості генеративних бруньок проти низьких температур узимку (мінус 23,0–27,0^{0}С, без ознак пошкодження) – Тотем, Меотіда, Дружба, Космічна, Ласуня, Імпульс, Сіянець Туровцева, Крупноплідна, Дрогана жовта, Новая, Отрада, Пєрвєнєц, Удача, Чорна Туровцева, Валерій Чкалов, Зодіак, Мелітопольська чорна, Талісман, Казка, Анонс;
- стійкості генеративних бруньок проти весняного приморозку (мінус 5–7 ^{0}С,) – Зодіак, Талісман, Анонс, Дачниця (у 2015 р. 90,0 % непошкоджених маточок);
- стійкості проти моніліального опіку (9 балів) – Дачниця, Пєрвєнєц;
- стійкості проти кокомікозу (без ознак ураження) – Орифлема, Трудова, Новинка Туровцева, Дебют, Дачниця, Визнання, Авангард, Пєрвєнєц, Славяночка, Удача, Скороспілка, Анонс, Сіянець Туровцева, Міраж, Чорна Туровцева, Темпоріон, Пламєнная, Талісман, Казка, Момент;
- великоплідності (9,1–13,7 г) – Новинка Туровцева, Зодіак, Ера, Ласуня, Дачниця, Електра, Крупноплідна, Імпульс, Мєчта, Візітка, Казка, Меотіда, Бігаро Туровцева, Талісман, Аншлаг, Оріон, Сонячний шар, Вакханка, Памятная, Ділема, Опус, Удівітєльна, Анонс, Пламєнная, Суперниця, Авангард;
- високої урожайності (8,9–16,1 т/га) – Червнева рання, Міраж, Анонс, Пєрвєнєц, Вніманіє, Славяночка, Ласуня, Імпульс, Зодіак, Опус, Казка, Електра, Ера, Талісман, Удівітєльная, Празднічная, Темпоріон, Чорнявка, Народная, Приазовська, Stella, у 12–14-річних насадженнях;
- відмінного смаку та привабливості зовнішнього вигляду плодів (9 балів) – Бігаро Туровцева, Новинка Туровцева, Чорна Туровцева, Крупноплідна, Пламєнная, Електра, Забута, Ера, Опус, Міраж, Імпульс, Казка;
- стійкості проти розтріскування плодів – Талісман, Удача, Зодіак, Анонс.

За комплексом ознак виділено сорти-джерела черешні Зодіак, Дачниця, Ласуня, Талісман, Анонс, Казка, Імпульс, як вихідний матеріал для подальшої селекційної роботи.

УДК 632.633.11.
Доля М. М., доктор с-г. наук, проф., член-кор. НААН України професор кафедри ентомології ім. проф. М.П. Дядечка,
Ющенко Л. П., канд. с.-г. наук, доцент кафедри ентомології ім. проф. М. П. Дядечка,
Дрозд П. Ю., канд. і. н., ст. викладач кафедри фізіології, біохімії рослин та біоенергетики,
Сахненко Д. В., аспірант
Національний університет біоресурсів і природокористування України
e-mail: drozd_p@i.ua

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАНЬ АГРОБІОЦЕНОЗІВ І СУЧАСНА СТРАТЕГІЯ ЗАХИСТУ ПШЕНИЦІ ОЗИМОЇ ВІД КОМПЛЕКСУ ШКІДЛИВИХ ОРГАНІЗМІВ В ЛІСОСТЕПУ УКРАЇНИ

В сучасних умовах розвитку рослинництва виділяються основні види біорізноманіття, зокрема – генетичне різноманіття, що забезпечує генофонд комплексу живих видів, а саме сіль-

ськогосподарські культури, тварини, гриби і мікроорганізми. При цьому заслуговує на увагу збереження їх різноманіття і, в першу чергу, внутрішньовидове. Важливим є оцінка і збереження різноманіття сучасних агроценозів із визначенням ефективності основних механізмів саморегуляції і взаємозалежності комплексу видів, а також біологічної спільноти, місць розвитку і розмноження та визначення впливу екологічних процесів на зміни конкретних ценозів польових культур і, зокрема, пшениці озимої.

В 2005–2017 рр. відмічено, що агроценози з високим рівнем біорізноманіття сприяють закономірним процесам саморегуляції та дозволяють контролювати наслідки дій систем землеробства. При цьому біологічне різноманіття створює агроекосистему, при якій як популяції видів, так і ґрунти, повітря, порівняно чиста прісна вода, різноманітний корм для фітофагів і корисних організмів формується за сучасними високоякісними механізмами. Доцільно відмітити, що ентомокомплекси набувають нове багатство вибору для фізіологічного стану із коливанням хімічних і фізичних властивостей рослин, а також гранту. В роки досліджень відмічено значний вплив коливань погоди і змін клімату на формування популяцій і види, зокрема з аеродинамічними властивостями, а також за сприятливих умов живлення головним чином спеціалізованих фітофагів.

Доцільно відмітити, що в роки спостережень відмічено як скорочення, так і розширення ареалів окремих корисних і шкідливих видів комах. Актуальним є питання щодо оцінки впливу метаболітів агрохімікатів, а також інших забруднювачів навколишнього середовища на розвиток і розмноження ентомофагів та інших корисних організмів біоценозів. Відмічено надзвичайно небезпечні впливи залишків окремих засобів захисту рослин як на структури ентомокомплексів, так і на живильні та харчові ланцюги.

Вказане вище свідчить про важливість збереження біорізноманіття агробіоценозів при вирощуванні пшениці та інших сільськогосподарських культур, так як формування ентомокомплексів агроценозів значною мірою залежить від якісних і кількісних показників рослинного різноманіття новітніх ценозів. Таким чином, стратегія захисту пшениці у найближчі роки повинна ґрунтуватися переважно на екологічній основі із реалізацією механізму саморегуляції агроценозів і високоефективною технологією управління ентомокомплексами на видовому та популяційному рівнях.

УДК 633.11:581.5(477)
Дубовий В. І., доктор с.-г. наук, професор,
Парфенюк С. М., аспірант
Житомирський національний агроекологічний університет

ЕКОЛОГІЧНА ОЦІНКА МОРОЗОСТІЙКОСТІ ОЗИМИХ ЗЕРНОВИХ КУЛЬТУР В ЕКСТРЕМАЛЬНИХ ПРИРОДНИХ УМОВАХ

Відомо, що проблема морозостійкості озимих зернових культур в Україні була і залишається досить актуальною. Щорічно від дії морозів та інших екологічних факторів перезимівлі гинуть значні площі озимини. В окремі роки пошкодження посівів носить катастрофічний характер.

Не дивлячись на те, що в селекційній практиці розроблена значна кількість способів оцінки селекційного матеріалу на морозостійкість, в даний час не має надійних і простих способів оцінки та добору морозостійких рослин та одержання з них морозостійкого потомства.

Камери штучного клімату для проморожування рослин є енергозатратними, а тому актуальним є проведення досліджень з великим об'ємом селекційного матеріалу. Такими умовами є природні ектремальні. В зв'язку з цим, метою досліджень було удосконалити способи екологічної оцінки та добору морозостійкості озимих зернових культур з урахуванням температурно-світлових факторів при їх осінній вегетації, моніторингу та умов прогнозування особливостей перезимівлі на фоні впливу спеціальних природних екстремальних чинників в умовах Лісостепу та Полісся України.

Вивчали 37 сортів пшениці озимої різного еколого-географічного походження, 70 сортозразків ячменю озимого, 5 тритикале та 5 сортів жита. Висівали сортозразки в різних умовах: ґрунтові ванни, металеві циліндри об'ємом 40 літрів, поліетиленові циліндри об'ємом 5 і 1 літр, а також у паперових рулонах. Останній варіант був розділений на чотири повторності, по дві із яких були виставлені в природних умовах на перезимівлю у Миронівському інституті пшениці ім. В. М. Ремесла і в Житомирському агроекологічному університеті.

В цілому, порівняно вищу морозостійкість мали рослини сортів жита озимого та тритикале. Серед сортів пшениці озимої слід відмітити Миронівську 808, Подолянку, Миронівську 27, Миронівсмьку 31, Переяславку, які забезпечили достатню кількість вижившихрослин. За різних умов варіантів дослідження.

Таким чином, на основі проведених досліджень з вивчення екологічної оцінки морозостійкості озимих зернових культур в умовах Полісся та Лісостепу України ми відмічаємо, що органічне поєднання провокаційних природних температурних фонів з польовими сприятиме ефективній оцінці та добору рослин, потомства яких можуть бути вихідним матеріалом у створення нових морозостійких сортів.